

ANNONSE

Finnmark

Sitter på en gullgruve i utmarka – men nekter å jakte på vekst

Av [Eirik Berg](#)

Publisert: 01.09.26 13:20

[Del](#)

En fersk rapport viser at potensialet for kommersiell utmarksnæring i Finnmark er enormt. Likevel velger flertallet av de lokale bedriftene bevisst å holde driften småskala for å skåne naturen.

For abonnenter

En fersk rapport fra NORCE kartlegger for første gang utmarka i Finnmark som næring, matauk og identitetsbygger. Konklusjonen er tydelig: Potensialet for å skape verdier er enormt, men finnmarkingene selv holder igjen. I nord gjelder nemlig en helt egen filosofi for naturbruk.

Måtehold som forretningsidé

I store deler av landet måles suksess i næringslivet i utvidelser, økt omsetning og stadig flere ansatte. Slik er det ikke nødvendigvis i Finnmark. En omfattende kartlegging, utført på oppdrag for Finnmark fylkeskommune, slår fast at det finnes et betydelig potensial i fylkets natur som ikke er utnyttet, men at flertallet av utmarksaktørene er fornøyd med å holde driften småskala.

For mange av utøverne handler nemlig naturbruken om det samiske konseptet «birgejupmi» – tanken om å klare seg med det naturen gir, og at man ikke skal høste mer enn man trenger for livets opphold. Johan Anders Somby, som driver kulturformidlingsbedriften Vappus i Kautokeino, understreker dette sterkt i rapporten. Han sier at «dette med måtehold, å høste det man trenger, men ikke mer – Birgejupmi – det sitter i kroppen».

Denne holdningen preger også de større aktørene. Hos Finnmark Rein, som foruten reinslakt også fungerer som et viktig lokalt mottak for multer, har de et bevisst forhold til at vekst ikke alltid er målet.

«Vi må ikke jobbe så mye for vekst. Vi som jobber med naturen må være forsiktig med det. Alle som jobber med begrensede naturressurser, må tenke småskala. Det er viktig at vi ikke oversøster.», sier en informant fra Finnmark Rein i rapporten.

Store geografiske forskjeller

Kartleggingen viser at utmarksnæringene i dag er sterkt konsentrert til helt bestemte deler av fylket. Særlig i de samiske innlandskommunene glir matauk, kultur og næring over i hverandre under det samiske begrepet «*meahcásteapmi*». I kystkommunene er kommersiell utmarkshøsting derimot nesten fraværende.

Kautokeino kommune troner helt på toppen med 22 identifiserte utmarksbedrifter. Deretter følger Karasjok og Sør-Varanger, som begge har 9 slike bedrifter registrert. Alta kommune følger hakk i hæl med 6 bedrifter, mens Tana har 5 aktører. I kystkommuner som Vardø, Båtsfjord, Gamvik, Hasvik og Loppa er det derimot ikke registrert en eneste kommersiell utmarksbedrift i denne kartleggingen.

Verdien av å foredle naturen

Samtidig finnes det utmarksgründere som ser at det ligger store penger i naturen, dersom man tør å satse på videreforedling framfor å selge ubehandlede råvarer. Toril Bakken Kåven, som har drevet Nordlysmat i Alta i over to tiår, mener ifølge rapporten at utmarkshøsting har et kjempepotensial for de som tør å satse.

Hennes suksess bygger på at den virkelige verdiskapingen ligger i foredlingen og innpakkingen av bær og urter.

Kollisjon med byråkratiet

Men uansett om man vil vokse eller forbli liten, opplever mange utmarksaktører at det norske regelverket spenner bein på dem. Somby påpeker at lovverket er dårlig tilpasset levemåten i nord, og sier i rapporten at «de som høster av utmarka, trenger av og til ATV eller snøskuter for å komme til ressursene. Da bryter man motorferdselsloven».

Les også

Innrømmet hundrevis av ulovlige turer: Fikk dommen i tingretten

+

Også skogsentreprenør Bernhard Kohl i Kautokeino-bedriften Muorra AS erfarer at systemet er tungrodd. Han mener utgangspunktet er å bruke de lokale ressursene som finnes slik at verdiskapingen ikke går til spille, men legger til at mye byråkrati og papirarbeid er en hemske for videre utvikling.

ANNONSE

Kollisjonen mellom det nasjonale byråkratiet og den lokale bruken av naturen skaper dyp skepsis til nye statlige reguleringer og miljøplaner. Rapporten trekker fram en hendelse fra Tana i 2019 som et unikt eksempel på denne motstanden. Da kommunestyret skulle behandle en ny plan for naturmangfold, valgte de rett og slett å avvise hele dokumentet fordi faktakunnskapen om naturverdier ble ansett som en trussel mot tradisjonell utmarkshøsting og motorferdsel.

I vedtaket, som er sitert i rapporten, står det klokkeklart: *«Tana kommune er fortsatt sterkt imot ytterligere fredning av kommunens arealer, og lokalbefolkninga har fortsatt kunnskap om det naturmangfoldet vi har i vår kommune. Primært handler det om alders tids bruk innen utmarksbruk, fiske og reindrift. Bærekraftig bruk av våre områder er etter vårt syn det beste vernet».*

Eksplisivt reiseliv og sårbare kystsamfunn

En av de utmarksnæringene forskerne spår at vil vokse mest i årene som kommer, er aktivitetsbasert reiseliv. Etterspørselen etter å få fiske og jakte i urørt natur skyter i været. Geir Gåsland, som nylig etablerte reiselivsbedriften Finnmarksliv AS i Alta, er tydelig i sine spådommer til forskerne. Han mener fiske og jaktmarkedet i Finnmark vil eksplodere på grunn av klimaendringer og stive priser på jakt i Sør-Norge.

ANNONSE